

Aandacht voor Talent

“Ons onderwijs doet het gemiddeld genomen goed. Op één punt zijn we zelfs wereldkampioen: ervoor zorgen dat onze kwetsbare leerlingen niet door het ijs zakken. Maar onze beste leerlingen presteren onder de maat. Bij de top laten we talent onbenut. Dat moet anders. Ik wil dat ieder kind in staat wordt gesteld het maximale uit zichzelf te halen. Daar maak ik me sterk voor.”

Door: **Sebastian Platvoet en Marije Elferink-Gemser**

Het zal je niet verbazen dat bovenstaande quote afkomstig is van staatssecretaris Dekker van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Sinds hij staatssecretaris is zijn allerlei activiteiten rondom excellentie in het onderwijs in een stroomversnelling gekomen. Het meest in het oog springend is het predicaat ‘excellente school’ dat scholen kunnen krijgen (zie ook *excellentescholen.nl*). In het najaar van 2013 heeft de staatssecretaris in een brief aan de

Tweede Kamer zijn visie op excellentie in het onderwijs gegeven. In zijn brief zet hij uiteen hoe hij toptalent wil stimuleren in het basis- en voortgezet onderwijs. Het gaat daarbij niet alleen om de kernvakken maar ook om kinderen die iets extra’s in hun mars hebben op het vlak van creativiteit, vaardigheden en vakmanschap. Dit betekent vanuit het ministerie ook een wens om aandacht te hebben voor kinderen met talent in het bewegingsonderwijs. In Nederland is in het bewegingsonderwijs tot op heden weinig aandacht voor geweest voor kinderen met bovenmatig bewegingstalent. Uit een onderzoek uitgevoerd door BMC (2012) bleek echter wel een behoefte te zijn in het werkveld naar meer kennis en handvaten voor talentherkenning en talentontwikkeling in het bewegingsonderwijs. Dit onderzoek heeft er mede toe bijgedragen dat de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) het Centre of Expertise (CoE) Sport- en Bewegingstalent heeft opgericht. Vanuit het CoE ontwikkelen we samen met het werkveld instrumenten en programma’s waarmee sportief talent in en rondom de school optimale kansen geboden wordt zijn/haar potentieel te ontwikkelen.

Excellentie in onderwijs en sport

Als het gaat over talent in het bewegingsonderwijs wordt vaak de associatie gemaakt met talent in de sport. Het LOOT onderwijs (tegenwoordig Topsport Talent Scholen, TSS) wordt dan als voorbeeld aangehaald om te laten zien dat in het onderwijs aandacht is voor sportief talent. LOOT scholen bieden topsporttalenten de mogelijkheid een schoolcarrière te combineren met ‘topsportbeoefening’. Ook steeds meer scholen zonder ‘LOOT-status’ hebben aandacht voor sporttalenten en biedt hen de mogelijkheid om bijvoorbeeld het rooster aan te passen aan het wedstrijdprogramma. Dit is een goede ontwikkeling maar voor het creëren van een situatie waarin sporttalenten zowel op school als in de sport goed kunnen presteren, is meer nodig. Bij de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen zijn we dan ook van mening dat aandacht voor excellente bewegers/sporters in het onderwijs meer kan zijn dan alleen het organisatorisch ondersteunen van sporttalenten. Zo zijn we ervan overtuigd dat het bewegingsonderwijs een belangrijke bijdrage kan leveren aan het herkennen en ontwikkelen van sportief talent.

De discussie over de relatie tussen bewegingsonderwijs en sport is en wordt nog volop gevoerd (Kirk & Gorely, 2000; Pope, 2011). Dat er overeenkomsten en verschillen zijn tussen sport en bewegingsonderwijs zal iedereen beamen. Met name als het gaat over talent zijn er meer overeenkomsten dan verschillen. Al in 2000 heeft de Britse wetenschapper Dawn Penney een interessant artikel geschreven over de relatie tussen bewegingsonderwijs, excellentie in sport en excellentie in onderwijs. Volgens Penney is het belangrijkste doel van onderwijs ‘leren en ontwikkelen’. Excellentie in onderwijs betekent dan ook

FOTO: ARCHIEF HAN

excellentie in leren en ontwikkelen. Excellentie in sport is volgens Penney te definiëren als *excellent presteren*. Juist vanuit deze twee perspectieven op excellentie liggen er uitstekende mogelijkheden voor bewegingsonderwijs en sport om samen te werken en talentvolle bewegers kansen te bieden hun potentieel te ontwikkelen. Dit geldt met name als het gaat om het doel 'beter leren bewegen'. Het excellente kind kan in het onderwijs (h)erkend worden als het kind dat ten opzichte van zijn/haar leeftijdgenoten excelleert in leren en ontwikkelen van bewegingsvaardigheden. Om ook in de sport te kunnen excelleren dient een kind ten opzichte van leeftijdgenoten bovengemiddelde motorische prestaties te leveren. Beide definities over excelleren sluiten aan bij de definitie van talent zoals die in de sportwetenschappelijke literatuur vaak wordt gebruikt, te weten: een getalenteerde sporter presteert beter dan leeftijdgenoten tijdens training en wedstrijden en heeft de potentie om de top te halen. (Elferink-Gemser, e.a., 2005)

Centre of Expertise Sport- en Bewegentalent

De hoofdvraag waar we vanuit het CoE van de HAN in de komende jaren een antwoord op wil geven is: Op welke wijze kunnen scholen en hun omgeving optimaal bijdragen aan talentherken-

ning en talentontwikkeling bij leerlingen op het gebied van sport en bewegen? Deze vraag wordt toegespitst op de twee pijlers 'Slimme Sportkeuze' en 'Topprogramma's'. Het doel achter de pijler Slimme Sportkeuze is om een instrument te ontwikkelen waarmee kinderen geholpen kunnen worden om een juiste sportkeuze te maken. Onder een juiste sportkeuze wordt verstaan een keuze die past bij fysieke, cognitieve en persoonlijke kenmerken en kwaliteiten van leerlingen. Binnen topprogramma's ligt het accent in het basisonderwijs vooral op het ontwikkelen van beweegprogramma's waarmee kinderen met bovenmatig bewegingstalent voldoende worden uitgedaagd en zich verder kunnen ontwikkelen (zie ook het artikel over de sportklas NSV2). In het voortgezet onderwijs ligt het accent op het ontwikkelen van programma's waarmee goede bewegers in het bewegingsonderwijs (nog beter) leren bewust te zijn van en verantwoordelijkheid te nemen in het eigen leerproces. De term zelfregulatie staat hierbij centraal (zie ook het artikel over SSGN en Montessori college Nijmegen). Het uiteindelijke doel van de interventie is om beter te leren bewegen.

Omdat de basis voor talentherkenning en talentontwikkeling in belangrijke mate gelegd wordt in de periode dat kinderen/jongeren deelnemen aan het basis- en voortgezet onderwijs, is het zwaartepunt van het programma van het CoE gericht op deze leeftijdsperiode en meer specifiek op de rol die basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs in samenspel met hun omgeving kunnen spelen bij het herkennen en ontwikkelen van sport- en beweegtalent bij kinderen. Belangrijkste resultaat vanuit het perspectief van talentherkenning en talentontwikkeling moet zijn:

- dat alle kinderen en jongeren, die sport- en beweegactiviteiten kiezen, die het beste bij hun talenten passen
- zodat alle kinderen en jongeren kiezen voor sport- en beweegactiviteiten, waarin zij zich 'competent' voelen en waar zij plezier aan beleven, zodat zij deze sport- en beweegactiviteiten duurzaam zullen blijven beoefenen
- zodat jeugdige (top)talenten een dusdanige ontwikkeling door kunnen maken dat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen tot 'expert'/topsporter binnen de sport waarin zij tot hun beste prestaties komen.

>>

Contact:

sebastiaan.platvoet@han.nl

Samen met het werkveld

Binnen het CoE zijn we ervan overtuigd dat samenwerking met andere kennisinstellingen en met name de beroepspraktijk essentieel is om binnen afzienbare tijd daadwerkelijk meer aandacht te krijgen voor talentherkenning en talentontwikkeling in het bewegingsonderwijs. Verschillende scholen en sportservices uit de gemeenten Nijmegen, Almere en Zwolle zijn vanaf het begin betrokken bij het ontwikkelen van instrumenten en programma's voor het bewegingsonderwijs. Ook de Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) heeft zich aan het CoE verbonden en draagt actief bij met hun expertise op het gebied van curriculumontwikkeling. De wetenschappelijke partners zijn het Centrum voor Bewegingswetenschappen van het Universitair Medisch Centrum Groningen en de vakgroep Bewegingswetenschappen van de Universiteit van Gent. Daarnaast zijn er nog tal van partners aan het CoE verbonden zoals het NISB, NOC*NSF en de KVLO.

De toekomst

Wij zijn het eens met de stelling van Dekker dat in de top nog veel talent onbenut blijft. Het bewegingsonderwijs, zowel in het primair en voortgezet onderwijs, kan beter inspelen op het benutten van het potentieel van kinderen door het talent van kinderen te (h)erkennen en talentvolle bewegers voldoende uit te dagen en optimaal te begeleiden. In de komende jaren zullen we samen met en voor het werkveld diverse instrumenten en programma's ontwikkelen. Opgedane kennis en ervaring zullen we via het vakblad, ons weblog goudenkenans.eu en

symposia met je delen. Uiteindelijk met als doel dat alle kinderen, ongeacht hun mogelijkheden, optimale kansen krijgen om hun potentie waar te maken. ◀

Referenties

- Elferink-Gemser, M.T. (2005). *Today's talented youth field hockey players, the stars of tomorrow? A study on talent development in field hockey*. Thesis Center for Human Movement Sciences, University of Groningen, the Netherlands.
- Kirk, D., & Gorely, T. (2000). Challenging thinking about the relationship between school physical education and sports performance. *European Physical Education Review*, 6, 119-133. DOI: 10.1177/1356336X000062002
- Penney, D. (2000). Physical education, sporting excellence and educational excellence. *European physical education review*, 6, 135 – 150. DOI: 10.1177/1356336X000062003
- Pope, C.C. (2011). The physical education and sport interface. Models, maxims and maelstrom. *European physical education review*, 17-3, 273-285. DOI: 10.1177/1356336X11416728
- Schuit, H. en J. Bekhuis (2012): *Centre of Excellence Talent. Onderzoek en advies ten aanzien van relevantie en richting*. BMC: Amersfoort.

Sebastiaan Platvoet is programmamanager van het CoE Sport- en Beweegtalent van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN). Daarnaast doet hij zelf ook promotieonderzoek naar talentherkenning in het bewegingsonderwijs

Marije Elferink-Gemser is behalve lector van het lectoraat Herkennen en ontwikkelen van sporttalent ook programmamanager van het CoE van de HAN. Tevens is zij werkzaam als universitair docent bij het Centrum voor Bewegingswetenschappen van het UMCG/Rijksuniversiteit Groningen.

Team TI&TD wat doet het?

Een van de zaken die het team talent van de Han onderzoekt is hoe zelfregulatie kan bijdragen om succesvol te zijn. Op pag. 12 – 13 staat daarover een artikel. Uit diverse onderzoeken is naar voren gekomen dat zelfregulatie een belangrijke competentie is om succesvol te zijn in verschillende domeinen, zoals het onderwijs en de sport. Wanneer een kind een hoge mate van zelfregulatie laat zien, betekent dit dat het zelf nadenkt over waar hij goed/minder goed in is (reflecteren), wat hij wil bereiken en hoe hij dat wil bereiken (plannen). Tijdens het proces staat hij regelmatig stil bij wat hij aan het doen is (monitoren) en na afloop kijkt hij terug en denkt na over hoe het een volgende keer anders zou kunnen (evalueren). Dit alles daadwerkelijk uitvoeren en vertrouwen hebben in het eigen kunnen, zijn hierbij van groot belang. Kinderen die dit meer doen, leren over het algemeen beter en behalen hierdoor een hoger niveau op school en in hun sport. Dit beter worden leidt vervolgens weer tot meer plezier en motivatie.

Zelfregulatie is een competentie die zich gedurende het hele leven ontwikkelt. Wanneer de omgeving meer vraagt van een kind op het gebied van zelfregulatie, dan zal het zich daarin ook meer ontwikkelen. De beweegcontext lijkt zich hiervoor uitstekend te lenen. Zowel in het beweegonderwijs als in de sport ligt de nadruk op ontwikkeling aan de hand van bepaalde doelen. Deze doelen kunnen als uitgangspunt dienen voor de ontwikkeling van de diverse onderdelen van zelfregulatie.

Dit is aanleiding geweest voor het expertiseteam Talent Identification & Talent Development van HAN Sport en Bewegen om programma's te ontwikkelen voor het beweegonderwijs en de sportpraktijk. De vakdocent en trainer vervullen in deze programma's een centrale rol. Gedurende een periode van acht tot twaalf weken geven zij les aan de hand van een bepaald protocol, waarbij zij gecoacht worden door een van de teamleden van het expertiseteam. Na deze periode zijn zij zelfstandig in staat de principes van het bevorderen van zelfregulatie in hun lessen en trainingen toe te passen.

FOTO: ARCHIEF HAN